

ANNA KATRA

VIETĒJĀ
STACIJA

821.174-3

Ka 830

Natālijas Kugajevskas vāka dizains

Vāka dizaina attēli:

© evphoto48.yandex.ru/depositphotos.com

© [Raimundas/depositphotos.com](http://Raimundas.depositphotos.com)

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Daina Losāne, 2019

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2019

ISBN 978-9934-0-8004-3

Vai zināt, kas ir omnibusa efekts? Laikam vispirms jā-jautā: vai zināt, kas ir omnibuss?

Kādreiz populārie sabiedriskā transporta dinozauri ir izzuduši jau apmēram pirms pusotra gadsimta, tāpēc diez vai daudziem ir priekšstats par šo savulaik visiem domāto pārvietošanās līdzekli. Nebija jau nekāds elegantais, ne arī izredzēto vizināšanai paredzēts: būtībā tā bija zirgu vilkta garena koka kaste, kurā sēdekļus aizstāja divi paralēli braukšanas virzienam izvietoti soli. Lielākā ērtība, tādā ceļojot, bija iespēja atspiest muguru pret transportlīdzekļa sienu, bet izklaide – pētīt pretī sēdošo pasažieru sejas, jo, kā viegli iedomāties, neko daudz vairāk redzēt nevarēja. Tā radās omnibusa efekts: pretimsēdētāju aplūkošana tāpat aiz garlaicības. Divi vienā – izklaide un komunikācija atbilstoši katra gaumei un iespējām. Viens varēja agresīvi nopētīt un būvēt savu vērtējumu, cits – meklēt ieganstu sarunai. Vēl kāds droši vien lūrēja ar acs kaktiņu un izlikās neko un nevienu neredzam. Bet redzēja jau, tāpat visi redzēja visus. Jo kur citur lai acis liek? Nevar jau iemest naudas maciņā un noslēpt somas dibenā, kā to dažā smalkāka dvēsele gribētu. Un zināt ko? Ja kāda dvēsele ir tik trakoti smalka, tad lai nebrauc ar omnibusu!

Šodien tamlīdzīgu raižu ir krietni mazāk. Laika straume ir ne tikai aizskalojusi senos, četrkājaino zirgspēku vilktos pasažieru pārvadātājus un atnesusi daudz komfortablākus aizstājējus, tā ir arī sakrājusi lielpilsētās tādas ļaužu masas, ka pat ar acs kaktiņu neaptvert visas sejas, kuras

ietilpst redzeslokā. Omnibusa efektu te sāk aizstāt selektīvā redze un māksla nemanīt pretimnācējus vai pretisēdētājus. Labāk iegrimt savos sēdekļos, savās domās un savās elektroniskajās ierīcēs. Jo vai tad ir vērts iespringt apkārtējo dēļ? Skaidrs taču, ka ar visiem notiek viens un tas pats. Pārvietošanās ceļi sadiedz cilvēku ikdienas rutīnas, un to vienmuļais raksts atkārtojas tik ierasti un automātiski, ka reizēm pat neattapt, kura no daudzajām ļaužu pilnajām telpām pārvietojas un kurā pārvietojies tu. Pat ja pieņem, ka starp apkārt zibošo seju simtiem ir kāda, kura staro, jo tās nēsātājs vai nēsātāja tieši šodien kaut kur dodas pirmoreiz un galamērķis, iespējams, mainīs visu viņa vai viņas dzīvi, – tas ir sākums, kuru nesaskatīt no malas pat tad, ja mala ir rokas stiepiena attālumā.

Tādas ir lielpilsētas. Taču kas notiek pēc tam, kad galvaspilsētas drūzma palikusi aiz muguras? Kāda ir sajūta, ja vilciena vagonš kļūst ar katru pieturu aizvien tukšāks, līdz tajā atlikuši vien dažī pasažieri? Vai nav gluži loģiski ceļabiedrus pārskaitīt un nopētīt kaut vai tādēļ vien, lai pārliecinātos, ka neesi šajā istabā uz riteņiem palicis pavisam viens vai viena?

Pieklājība saka: neesot glīti blenzt uz cilvēkiem. Bet nav jau tas obligāti jāpārvērš par blenšanu. Tas jau tikai omnibusa efekts. Pie šīs vecmodības ir vainīgi vilcieni, kuri joprojām nelido no pieturas uz pieturu gaismas ātrumā. Ja tādā koplietošanas gaitenī ar sēdekļiem dažādos virzienos jāatstāj ilgas savas dzīves stundas, gribot negribot pienāk brīži, kad atziņas par pretskatā ieraudzītu svešinieku kļūst dziļdomīgākas, nekā situācija to pieļauj: kas gan šajā dzīvē ir viņš vai viņa? Uz kuriem dodas, no kurienes nācis? Ko nesis nākotne pasažieriem, kuri vilciena vagonā tīkamā maija sestdienā šūpojas pretim tālajam galapunktam?

Laimīgā kārtā šajā vilciena vagonā nemana daudz smalku dvēseļu, kuras tamlīdzīgas pārdomas varētu mulsināt vai satraukt. Nemana arī garlaikotus svešiniekus, kuri snaikstītu kaklus. Ar maziem izņēmumiem garo ceļu mērot ir apņēmušies pēc skata pieredzējuši pasažieri, kuri nav pirmo reizi šajā vidē un apguvuši visas metodes, kā cīnīties ar apstākļiem. Omnibusa efektam te nav izredžu. Katram ir savi paņēmieni, kā tikt ar to galā. Pensionārite, stūri ierāvusies, dancina adāmadatas kā savās mājās. Viņa droši vien ir vizinājusies pa šīm sliedēm tūkstošiem kilometru visa mūža garumā. Arī tie trīs jaunieši izskatās pilnīgi imūni pret apkārtni. Pāris sēdekļu rindas tālāk viņi guļ šņākdami ar austiņām ausīs, kā jau tas pieklājas krietniem studējošiem jaunekļiem, kuri no pēdējās lekcijas piektdienas rītā atgriežas mājās sestdienas pēcpusdienā ar visiem klubu apmeklētāju zīmogiem uz rokas. Vagonā ir arī pieaugušie, godājamās jaunas ģimenes tēvs un māte, kuri, ierakušies savos viedtālruņos un ilustrētajos žurnālos, cenšas ignorēt pašu mazgadīgos bērnus. Taču šai visjaunākajai paaudzei ceļošanas iemaņas joprojām ir apguves stadijā. Viņiem nav miera. Ceļā sastapto jauno informāciju bērni labprāt ne vien nopētītu, bet arī aptaustītu, ja vien viņus laicīgi nepārtvertu burkšķošie vecāki. Diemžēl kārotais miers tā arī neiestājas – pat ne mirklī, kad transporta līdzeklis apstājas.

– Kāpēc vilciens stāv? – Vecākais knēvelis tūdaļ ieņem dežūrstāju ar degunu pret vilciena loga stiklu. Ja salīdzinājumā ar brāli viņš jau spēj piecelties uz savām kājām, šī priekšrocība jāizmanto.

– Mēs esam stacijā, – māte paskaidro monotoni kā atbilžu automāts, neatraujot skatienu no krustvārdu mīklas. – Stacijā vilcieni apstājas.

– Kāpēc mēs esam stacijā?

– Tāpēc, ka stacijās cilvēki gaida vilcienu. Atceries, kā mēs stacijā gaidījām vilcienu? – Māte nopūšas un sāk meklēt somā citu risinājumu, kā aizbāzt mazulim muti.

– Vai limonādi dzersi?

– Mašīna, mašīna! – Mazais tikko pamanījis kaut ko daudz aizraujošāku. – Re, kur ir mašīna! Kāpēc mēs nebraucam ar mašīnu?

– Jā, pajautā tētīm, kāpēc mēs nebraucam ar mašīnu, – sieviete savu nogurumu un vilšanos ar baudu izšņāc uz otro pieaugušo personu. Taču tēvs tikai atņurd un turpina trenkāt čūsku pa viedtālruņa ekrānu. Viņam ignorēšana padodas ideāli. Ilgstošs treniņš dara savu.

– Kur tu līdīsi? – Māte tikmēr jau noceļ jaunāko bērni no sēdekļa atzveltnes. Šīcis protestē, cik spēj, bet, tā kā līdz artikulētiem teikumiem viņam vēl jāizaug, tad pīkstiens vien sanāk. Toties skaļš. Viņš taču tikko bija atklājis kādu agrāk nepazītu seju, kuras īpašnieks neiebilda raudzīties pretī un miegt ar aci. Jā, viens omnibusa efekta skartais šajā vagonā tomēr ir – tas ir pastrups, ūsains onka žokenē un makšķernieka vestē. Neliekas, ka viņam būtu kāds cits laika kavēklis kā vien skats pa logu un uz savu tuvāko tepat vilcienā. Tas ne visai patīk smalki ģērbtai kundzei sievietes gados, kura sagādīšanās pēc apsēdusies tieši pa vidu starp jauno ģimenīti un smīkņājošo tēvoci. Pag, vai tik viņa nebūs tā smalkā dvēsele, kurai viss ar omnibusiem un nepieklājīgu lūrēšanu saistītais sagādā raizes un ciešanas?

Makšķernieks notver dāmas skatienu un atbildot nosalutē, pieliekot divus pirkstus pie žokenes. Tik pār-mērīga pazišanās ar svešinieku liek dāmāi novērsties un

lepni raudzīties laukā pa logu. Varbūt jau tā nemaz nav ūsainā vīra vaina, ka godājamā pasažiere šķiet tāda ne visai laimīga. Varbūt pie vainas ir pati situācija? Gadās taču nodzīvot vai pusi dzīves bez saskares ar vilcienu satiksmi. Nesagatavotam cilvēkam tas var izrādīties īsts pārbaudījums. Transporta līdzeklis skaļi klauudz un ne visai izmeklēti smaržo. Šim gadalaikam pārāk aizrāvusies saule pasažieru salonu uzsildījusi kā pirtiņu. Cilvēki apkārt visvisādi – nevar saprast, ko no viņiem gaidīt. Turklāt visu laiku jāuzmanās, lai nenotraipītu glauno sagaidītājiem vai pavadītājiem par godu uzvilktu tērpu. Jā, šī kundze varētu būt smalka un turklāt gana nenorūdīta – ne tikvien dvēseliski, bet arī miesīgi.

Vismaz viens dāmas izbīlis, par laimi, izrādās veltīgs. Ne jau viņu ir nolūkojis garais, nesolīdi ģērbtais jauneklis, kurš soļo cauri saīsinātajam vilciena sastāvam, nekautrīgi pētīdams visus pēc kārtas. Nē, viņš to nedara aiz garlaicības. Viņa meklējumu mērķis ir gluži konkrēts.

– Sveiks, Ilmār! – viņš ar priecīgu saucienienu piesēžas pretī ūsainim.

– Paskaties, Artis kā dzīvs! Cik tu, dēls, esi garš izaudzis! – Ilmārs sarokojas un pabīda žokeni pakausī, lai minēto auguma īpašību kārtīgi novērtētu.

Kundze drusku saknosās savā cakainajā jaciņā. Tagad tie abi ir ar sevi iepazīstinājuši visus klātesošos vagonā, un tas ir tikai sākums. Viņai tāda veida netiešā pazīšanās liek justies neērti. Viņa taču ir smalka dvēsele! Tikai šeit diemžēl tāda vienīgā...

– Labi gan, ka tu te esi! – Arti interesē tikai viņa jaunatklātais paziņa, un viņš turpina tērgāt tādā diapazonā, lai visi neaizmigušie ceļabiedri uzzina par viņa problēmu,

ja vēlas. Un, ja nevēlas, lai klausās tik un tā. – Es jau domāju, ka nevienu no mūsējiem nesatikšu. Vismaz būs, ar ko parunāties. Citādi sēdi te un kūko visu ceļu.

Ilmāronkulis klausās un māj ar galvu. Viņš saprot. Ir viena tāda pasažieru suga. Viņi cīnās pret omnibusa sindromu, izmantojot grupas terapiju. Tas ir, viņi nekavējoties sāk meklēt draugus un sarunu biedrus. Artim gan, izrādās, ir arī praktiski apsvērumi padomā.

– Klausies, varbūt tu esi ar riteņiem? – viņš turpina, pat lāgā starp teikumiem elpu neievilcis. – Tas gan būtu feini, ja tu varētu aizraut mani līdz centram. Negribētos desot kājām visu garo gabalu.

– Esmu, esmu ar riteņiem un aizraut arī varu. Tikai tev vajadzēs man palīdzēt tos riteņus izkraut no vilciena, – Ilmārs nopietni saka.

– Ko? Ej nul – Artis paliek ar vaļā muti.

– Jā, jā. Tie trīs riteņi, kas tur sakrauti pie durvīm, visi ir manējie, – Ilmārs apstiprina tikpat nopietni. Kaut gan aiz viņa ūsām mazs smīniņš vienmēr var noslēpties, lai sejas izteiksme ir, kāda būdama.

– Tie tur? Tu nu gan! Citiem šā vai tā, bet tev arī vilcienā savi riteņi, – Artis apbrīno. – Priekš kam tad tev tādi?

– Ne jau man, tie domāti Edgaram, manam kaimiņam. – Ilmārs smejas. – Kopš Edgars nopircis to nolāpīto mini-traktoru, tā dzīvo vienos tēriņos. Iedomājies: tagad tam ir pārsprāgusi riepa, un jaunu viņš var dabūt, tikai ja pasūta pēc kataloga, kurš piegādā preces pa visu Latviju, bet ne ārpus Rīgas. Edgars, protams, tamdēļ neļausies samulsināties. Sarunāja savu čomaku Ķegumā, lai tas pasūta mantu un ieeļ vilcienā, bet es piesolīju mūsu stacijā izkraut.

– Jāsaka: labi, ka ir draugi. – Artis pakasa aiz auss.
– Bet kāpēc trīs riepas? Sasprāga taču viena.

– Redzi, Edgars mums ir apdomīgs. Tā viņš taupa uz piegādes izdevumiem. Tagad sanāk viena, ko nomainīt, viena rezervei un vēl viena rezervei, ja gadījumā pār-sprāgst pakaļējā riepa. Tā ir kā nekā lielāka pēc diametra. Piegādes izdevumi patiesībā jau vēl ir štrunts – svarīgā-kais ir laiks. Sezonā darbs darbu dzen. Negribas no jauna pasūtīt un mēnesi gaidīt, ja nu kaut kas.

Kundzei, pret savu gribu klausoties, acis kļuvušas lie-las kā apakštasītes, un viņa tās izteiksmīgi pavērs loga virzienā. To cilvēku intereses ir viens vienīgs aprobežots prakticisms, nekāda garīguma. Lielākā problēma, ko pār-runāt, ir kaimiņa minitraktors. Šausmas! Šausmas, kā cil-vēki dzīvo!

– Jā, viņam izdevās visu labi nokārtot. Kā īstam lie-lam kombinatoram! – Artis atzinīgi māj ar galvu. – Tad tu saki: palīdzēsi viņam izkrauties, bet viņš tevi aizraus līdz centram?

– Tad nē. Viņam braukšana uz otru pusi. Taču tāpēc nav jābēdā. Mans paša mašīnš stāv pie stacijas un gaida mani pārbraucam. Tiksim uz centru.

– Vai tev nav bail savu braucamo tā atstāt? – Delikā-tajam sarunas tematam par godu Artis pieliecas Ilmāram tuvāk, taču balsi pieklusināt aizmirst. – Dzirdēju, tev tieši stacijā esot mašīnu nocēlušī.

– Kas cits viņiem atlika? Paši uzcēla, pašiem vien nācās nocelt, – Ilmārs mierīgi atbild. – Tie taču mežstrādnieki. Izdomāja pajokot. Paņēma un ar savu smago tehniku uz-cēla manu brāli Ilmāru uz balķu kravas. Viņiem, redz, tā esot klusā daba. Visu apakšu mašīnai noskrāpēja, jokupēteri.

– Uz baļķu kravas? – Artis iepleš acis. – Tad nu gan! Bet es domāju, tev kā cilvēkam mašīnu aizdzina...

– Kur nu! Mana mašīna nav kā cilvēkam. Man to kā cilvēkam aizdzīt nevar, – Ilmārs tikai pasmejas. – Mans automātikas brīnums tikai saimniekam klausā. Taisnība, aizdedzi var piešķilt bez atslēgām. Es pats tā daru, kopš man atslēgas akā noslika, toties izskatās mans kumeļš tā, ka visiem uzreiz skaidrs: iekšā varbūt arī iekāps, bet tālu netiks. Un, pat ja tiktu, visi to pazīst kā raibu suni. Man tikai vajag piezvanīt un pajautāt, kurš pēdējais redzējis manu brāli Ilmāru.

– Jā, es atceros. Tev pat vārds uzrakstīts uz kapota. – Artis klana galvu.

Kundzes tējtasišu skatiens, vienu brīdi jau gluži sastindzis, pamazām kļūst vēsi nicinošs. Kā var stāstīt tik nožēlojamus melus un izdomas? Tādai humora izjūtai nav ne mazāko gaumes pazīmju. Tikmēr Artis turpina izrādīt pienācīgo sajūsma par stāstījumu.

– Ilmār, tie tavi varianti, ej tu nost! Ar tevi nekad nav garlaicīgi. Tev jau gan arī laikam jautrāk, ja ir kāds, ar ko parunāties.

– Runāšana sudrabs, bet es arī viens pats labi jūtos. – Ilmārs pasmaida savu firmas smīniņu zem kuplā ūsu jumta.

– Jā, ja tu esi pie sevis mājās, bet tā kā tagad, vilcienā...

– Nav ne vainas. Man vilcieni patīk. Patīk tāpat vien savā nodabā pasēdēt, pavērot cilvēkus, padomāt.

– Nu nezinu. Visi sēž, skatās tukšumā. Kas tur ko vērot? – Artis nesaprot.

– Nav gan tā. Katrs cilvēks nes līdzīgu savu stāstu. Piemēram, paskaties uz tur to ģimenīti! Viņi brauc pie vīra radiem.